

Krvava obletnica.

PO DVEH LETIH.

Dve leti je minilo, odkar je Avstrija s svojim ultimatom zahtevala od Srbije zadoščenje za umor prestolonaslednika nadvojvode Franca Ferdinanda in njegove žene Zofije Hohenberg. Dve leti je minilo, odkar je Avstrija, nezadovoljna z odgovorom Srbije, napovedala vojno svoji južni sosedu in začela bombardirati Belgrad. Ravno poteka drugo leto, odkar je Nemčija napovedala vojno Rusiji in Franciji, in kmalu bo dve leti, odkar se je svetovna vojna razvila z vso silo. Le Turčija, Italija in Portugalska so se šele pozneje pridružile — da ne pozabimo še na republiko San Marino.

Dve leti traja klanje, katero je po začetku avstrijske vlade povzročil umor v Sarajevu. Svetovna javnost sicer še danes ni pončena o važnih posebnostih onega atentata. Nobena razloga ni, da bi moral svet verjeti trditvam avstrijske vlade, ki se je prevečkrat očitno in debelo lagala. Edino poštno sodnijski proces, ki ne bi ovrnil ne obožbe ne obrambe in bi dopustil vse mogoče dokaze, bi mogel spraviti resnico na dan in prepričati narode. Toda Avstrija sploh ni čakala na proces, ampak je obdolžila Srbijo na podlagi svojih lastnih nedokazanih trditvev, in potem, ko se je uvedla sodnijska razprava je tekoma na vseh straneh besneče vojne, se je izvršila za zaprtimi durmi, in svet zopet ni izvedel, kaj se je dokazalo in kaj ne.

Sedmero vislice so potem postavili v Sarajevu; sedem ljudi je z vrvo okrog vratu z življenjem poplačevalo dvoje življenj, ne glede na ječo, na katero so bili obsojeni drugi obtoženci.

Tisočkrat se je že zgodilo, da ni bilo življenja človeka vredno pet vinarjev — tudi v "pravni" Avstriji, ki si je naplaval Franca Ferdinanda in Zofijo z drago ceno. Nečisti uboj in umori so ostali nenačevani in nihče na svetu se ni smel razburjati zaradi tega, nihče ni smel izreči niti glasne kritike.

Za avstrijskega prestolonaslednika in njegovo ženo niso zadostovale smrti, dosojene po paragrafih kazenskega zakona, pol sveta je moralo zaradi njih v klavnico, in se danes, ko šteje grobovi že na milijone, ni dovolj "kazni" in maščevanja!

Bili so ljudje, ki so verjeli vse, kar so pripovedovali in razlagale visoke vlade. Verjeli so, da je svetovno vojno povzročil sarajevski atentat in da bi bila Srbija, če bi bila ugodila avstrijskemu ultimatumu, lahko preprečila vesoljno klanje. Razširjanje klavnice od dežele do dežele, dveletno trajanje splošne moritve brez upanja na dogleden mir mora ozdraviti tudi najnaivnejše duhove in jih pončiti, da je treba vzroke tega brezprimernega zločina iskati drugod. In kdor jih ni razumel takrat, ko je katastrofa prihrula, je imel v dveh letih dovolj časa in prilike, da se pouči o njih.

AVSTRIJA IN SRBIJA.

Svetovna vojna se je pričela med Avstrijo in Srbijo. Dasi se pri takih internacionalnih krizah nikdar ne smejo a priori izključiti širše in oddaljenejši možnosti, je vendar povsem naravno, da se najprej posveti pozornost tistim momentom, ki so očitno najbližji, v tem slučaju torej razmerju med Avstrijo in Srbijo.

Že davno ni bilo sosedstva teh dveh držav prijateljsko. Ko je Srbija skrusila turško nadvlado in dosegla državno samostojnost, ni bila Avstrija nič kaj vzgoščena. Prejčila "bolna" Turčija ji je bila mnogo ljubeša sosedka, kajti dokler je gospodoval polmesec ob Savi in Donavi, je bilo na Dunaju upanje, da bo Avstrija glavna dedinja, kadar se bo delila turška zapuščina. Oči Habsburžanov in njih političnih služabnikov se bile uprte v Solun, kjer bi avstrijska prometna pota dosegla Egejsko morje. Tam bi se vse bolj na stečaj odprla vrata svetovne trgovine, kakor ob Jadranskem morju, na katerem simbolizira italijanska zastava vendar večerj moč kot avstrijska. Solun bi približal Avstrijo bližnjemu in daljnemu vzhodu. Solun bi naredil iz Avstrije pomorsko trgovinsko državo in resnično veselo. Solun je ostal na tistem cilju avstrijske politike tudi tedaj, ko je postavila ustanovitve neodvisnih balkanskih držav močno pregrado med habsburško monarhijo in Egejsko morje.

Javno ni dunajski kabinet mnogo govoril o svojih balkanskih aspiracijah. To bi bilo neprevidno. Ali pozabil ni nikdar na ta cilj, po katerem se je ravnala vsa njegova balkanska politika. Za ta namen se je dunajska diplomacija neprenehoma trudila, da bi preprečila okrepčanje balkanskih dežel; neštete velike interese svojega lastnega prebivalstva je žrtvovala, le da bi se na Balkanu ohranila slabost.

Sredstva, katerih se je posluževala v ta namen, so bila zelo raznovrstna, včasih državniško velikopotezna, včasih sekantno malenkostna, včasih hudodelsko perfidna.

PREKOSAVSKA MISIJA.

Okupacija Bosne in Hercegovine, katero je Avstrija poveril berlinski kongres, je naravno vzbudila srbsko ljubosumnost. Bošnjaki in Hercegovci niso revoltirali zoper turško gospodstvo zato, da dobé novega gospodarja. Srbija je upala, da se ji pridružita ti dve deželi; prebivalstvo je bilo po večini res srbsko, in če bi bilo imelo ljudstvo samo glasovati, kam hoče, bi se bilo nedvomno z veliko večino izreklo za Srbijo.

Toda okupacija je bila evropska volja, in Srbija ni smela sanjati, da se ji upre. Naposled ni bila okupacija osvoboditev, torej je ostalo Srbiji še vedno upanje.

Ali ko je Avstrija poslala svojo armado čez Savo, ni mislila na to, da jo sploh še kdaj pokliče nazaj. V zasedeni deželi se je takoj začela pripravljati za bodočnost; njenim velikim političnim željam so služile notranje "reformne" v okupiranem ozemlju; zaradi svojih dalekosežnih ciljev je

izkušala z vseni močmi avstrizirati. Bosno in Hercegovino.

Priklonitev teh dežel je imela za habsburško monarhijo nekaj nevarnega. Po narodnosti je bilo njih prebivalstvo jugoslovansko kakor ono okraj Save in kakor ono okraj Drine. Na obe strani bi ga utegnile vezati nacionalne simpatije. Jugoslovanska ideja bi bila z okupacijo lahko dobila kri in meso. Dunajska politika je to smatrala za veliko nevarnost in se je takoj pripravila, da jo prepreči.

Okraj Save, na Hrvaškem, je dala madjarski hegemoniji pristoje, da zažre kos za kosom hrvaško avtonomije; iz Hrvaške in Slavonije naj bi bile postale ogrske velike županije, iz Dalmacije pa se bi avstrijska pokrajina, kakor do tedaj. Ker pa ni bilo mogoče dovolj hitro madjarsizirati, se je na tistem področju vsaka politika, ki je podžigala sovraštvo med Hrvati in Srbi. V Bosni so protežirali venko nasprotje, srbokratje so imenovali "bosanski" ali pa še rajši "deželni" jezik, in trudili so se, da bi ustvarili posebno mohamedansko narodnost. Poleg tega se je naselila v deželi cela armada avstrijske in ogrske birokracije in favoriziralo se je naseljevanje nemških in madjarskih trgovcev, spekulativcev in drugih pionirjev "avstro-ogrške ideje".

Avstrijska narodnostna politika, zlasti ona na jugu, se ne more presojati kot pšebona, izključno nacionalistična prikazen. Njeno ozadje je bilo imperialistično. Ako ne bi bili vladajoči imeli svojih visokoletečih želja, bi bil ravno jugoslovanski problem za Avstrijo zelo enostaven. Če bi bila habsburška monarhija mislila le na razvoj v svojih mejah, ne bi bilo zanjo nič ugodnejšega, kakor reorganizacija na podlagi avtonomije in enakopravnosti narodov. Na jugu ne bi bilo delalo niti velikih težav vprašanje, ali naj se izbere teritorialni ali talozvani personalni princip za narodno avtonomijo, kajti v velikem delu se krijeta ozemlje in narodnost, in tisti kourpromisi, ki bi bilo potrebno za rešitev in spravo, bi se bili brez težav doslegli.

Taka ureditev skupne države bi bila dala Avstriji veliko notranjo moč in bi jo bila varovala tudi na zunanji ako bi bila nacionalna avtonomija utemeljena v načelih politične svobode. Vsaka irendenta bi postala smešna, če bi našli narodi za svoj razvoj in napredek potre boljše pogoje kakor zunanji.

V svojem interesu bi bila Avstrija morala rešiti nacionalni problem na ta način, ako — ne bi bila imela imperialističnih ciljev. Nacionalna avtonomija in politična svoboda niso faktorji za napad in osvajanje. V potrebi obrambe lahko delajo čudeže; za agresivno politiko nimajo vrednosti.

Avstrijski cilji so bili agresivni, zato se ni mogla Avstrija odločiti za ugodno federacijo, za nobeno avtonomijo. Zato so ostajali neuspešni zlasti vsi poskusi socialnih demokratov, ki so od svojega vstopa v parlament leta 1897, pa do zadnje zaključitve državnega zbora, neshotokrat vložili pozitivne predloge za rešitev narodnega vprašanja na podlagi avtonomije in enakopravnosti.

In ker je imela Avstrija imperialistične namene, je morala iskati zaslonbo, odkoder bi v resnem slučaju dobila pomoč. Najti jo je mogla le v Nemčiji, to, ne pa kakšna posebna ljubezen do nemštva, je bil glavni vzrok, da je imela notranja politika Avstrije pretirno nemško barvo. To je bil pa obenem tudi glavni vzrok, da je avstrijska politika bolj ali bolj gubila samostojnost in je postajala v rasti in meri odvisna od Nemčije, tako da se je naposled na Dunaju vedoma ali nevedoma vršila politika Nemčije.

SPLETKARJE NA BALKANU.

Odkar je padla monarhija je zemanija Turčije, je bil Balkan turškim zmagajih intrig. Pri tem je igrala Avstrija — če ne vedno, pa vsaj v mnogih slučajih spozornostno z Nemčijo — veliko vlogo. Porabila je vsako sredstvo, s katerim bi si bila mogla pridobiti vpliv na Balkanu. V prvi vrsti se je trudila, kar je v monarhiji precej razumljivo, da dobi vpliv na vladarje. V Rumuniji in na Grškem so se sedeli nemški prianci, Bolgarska je dobila svojega Battenberga, in ko se je tega iznebila, Koburžana, ogrskega velkopostolnika in oficirja. V Srbiji si je Avstrija kupila Milana, in tudi erogorskega Nikito so morali — nevedoma zalagati avstrijski davkoplačevalci.

Razum dunajske vlade je na Balkanu največ intrigirala petrograjska. Ni dvoma, da je imela Rusija v Srbiji in na Bolgarskem, deloma tudi na Rumunskem kljub Besarabiji gotove simpatije, vkoreninjene v spominih na skupne boje zoper Turčijo. Ali prav tako ni dvoma, da ne bi bile te simpatije ruski vladi nikdar zapotovile onega realnega vpliva, ki ga je dosegla, če ne bi bile avstrijske spletkarje naravnost gonile balkanskih vlad v rusko naročje. Ne hrepeneje po ruskem despotizmu, ampak strah pred Avstrijo je razbil jal položku neodvisne politike v Belgradu in v Sofiji in podpiral ruski protektorat.

Tako so tuje spletkarje iz balkanskih dežel napravile žoge, premotivirane zdaj sem zdaj tja, in ob tej igri niso prešli balkanski narodi do tega, da bi se bili doma ojačali in združili, kar bi jih edino bilo moglo rešiti tuje hegemonije.

Ves svet ve, da je imela tudi Rusija na Balkanu sebične namene. Tudi danes sanja mnogo njenih političarjev o osvojitvi Carigrada. In za nobeno balkansko deželo ne bi bila uteha, ako bi carizem zavladal ob Zlatem rogu in odtrgal vsem skupaj vedno žugal s svojjo močno pestjo. Ali tega cilja ne bi bila mogla Rusija nikdar doseči brez svetovne vojne, ki bi morala morda ustvariti tak položaj, da bi se tudi Anglija in Francija potolažila z ruskimi Dardanelami. Niti danes se ni gotovo, niti verjetno, da bi zapadne sile tudi v slučaju odločilne ruske zmagе izročile Carigrad Rusiji; brez splošne evropske vojne bi bilo to tem manj mogoče.

Kljub tem očitnim težavam je Rusija zelo spletkarila na Balkanu. Resnici na ljubo je pa vendar treba priznati, da je bilo avstrijskih intrig več in da so tudi bolj globoko segale.

Vsa gospodarska politika Avstrije napram Srbiji je bila dolga vrsta neprijaznosti. Avstrija je bila naravno odjemalca srbskih poljedelskih in živinorejskih produktov. Prav to dejstvo bi bilo lahko veliko pomagalo, da bi se bili ustvarili med Avstrijo in Srbijo prijazni odnosi. Gospodarske razmere so velika moč, tudi državna politika je najbolj odvisna od njih.

Avstrija ni hotela uvaževati tega. Namesto da bi si bila Srbijo pričezala s trgovino, ji je neprenehoma nagajala z uvoznimi prepovedmi. Avstrijsko prebivalstvo je zahtevalo mesa; Srbija ga je hotela dodajati, avstrijska vlada je prepovedovala uvoz. Tako je silila Srbijo v spoznanje, da je njena neodvisnost le fiktivna in da je v svoji državi samostojnosti vklejana, dokler ima na vsaki strani sosedu, ki ji njena lastna vrata lahko zaloputne pred nosom.

Če se je v Srbiji razvilo nekaj kakor imperializem, stremeč po morju, je to najbolj pospeševala avstrijska gospodarska politika. Kdor hoče razumeti balkansko vojno, ne sme pozabiti na ta dejstva.

ANEKSIIJA IN KOMPENZACIJA.

Avstrija je po tridesetih letih okupacije anektirala Bosno in Hercegovino. Z avstrijskega stališča je bila to čisto nepotrebna reč, kajti tudi v času okupacije je Avstrija tako gospodovala v Bosni in Hercegovini, kakor da sta deželi njeni. Ali aneksija je bila za Srbijo provokacija. In na Dunaju so se zavedali tega, dasi so se delili, kakor da se čudijo srbski razburjenosti. Vedeli so tudi, da ogrožava aneksija evropski mir v največji meri, in avstrijska zasluga ni bila, da ni takrat izbruhnila evropska vojna.

Srbsko razburjenost je Aehrenthal potolažil z obljubo gospodarskih ugodnosti. Bila je zopet enkrat prilika, da se pokoplje sovraštvo med Avstrijo in Srbijo. Ugodna trgovinska pogodba, ki bi bila Srbiji omogočila prodajo njenih produktov po najkrajši poti, bi bila s svojimi velikim gospodarskim pomenom zamašila usta soviništom; ako bi se bila obenem v Bosni in Hercegovini vpleljala resnična ustava s pošteno volilno pravico in z zaščito narodnega kulturnega razvoja, bi bila morala Srbija poklopiti bojno sekuro, ker bi ji bilo znanjable argumentov, s katerimi bi bila mogla tožiti Avstrijo pred sodiščem Evrope. Za srbske želje ne bi šla ne Francija ne Anglija v boj, in če bi Karagjorgjevičevi prišli še nadalje demonstrirati po Belgradu, bi se bili le osmešili.

Toda Avstrija je obljubila in — prelomila obljubo. Gospodarske "ugodnosti" za Srbijo so bile take, da se je njen izvoz v Avstrijo še zmanjšal. Srbija se je morala vdati, ker je bila slabejša, ali sedaj je dozorel njen namen, da si poiske in odpre drugo trgovinsko pot, ki jo reši odvisnosti od Avstrije.

OB BALKANSKI VOJNI.

Po tripolitsanski aferi je prišla balkanska vojna. Avstrijo je mogotno prespešila, zlasti ker je nastopil skoraj ves Balkan združen proti Turčiji. Bolelo je, da je izgubila svoj vpliv na Bolgarskem, grizlo jo je, da so imele zavezniške, posebno da je imela srbska armada uspehe.

Tedaj se se pričele intrige in največjem slogu in Evropi je imela nezastisane težave, da je preprečila splošno vojno. Dasi je bilo smiselno pričakovati napad od Srbije in Črne Gore, ko je bilo vse vojaštvo potrebno na bojiščih proti Turčiji, je Avstrija mobilizirala in preplavila vso Bosno, Hercegovino, Dalmacijo in Slavonijo z vojaštvom. Povsem očitno je iskala pretevo za napad. Izumislila si je zloglasno Proebaskovo afero, s katero se je naposled bliamirala kakor še nobena vlada na svetu ne. Potem je "branila" Adrijo proti Srbiji, dasi bi se bili pogoji miru itak sele tedaj določiti, ko bi se bili sklepali mir. Ali takrat ne bi bilo več upanja, da se zaplete situacija in postane vojna "nezogibna". Zato se je Avstrija tudi je med vojno potegnila za "pravice Albanije", katere sploh še na svetu ni bilo.

Srbija je odnehala pod pritiskom veselit. Udarce je bil hud, kajti morsko pristanišče je bilo največje hrepeneje Srbije, Morsko pristanišče je zanjo pomenilo neodvisnost. Ali Evropi se Srbija ni mogla upirati.

S tem, da je Srbijo odgrnila od morja, je Avstrija položila kal za drugo balkansko vojno.

Medtem je intrigirala in provocirala dalje. Privlekla je nemudoma skadrsko vprašanje na dan, dasi je mirno trpela oblaganje Skadra, dokler niso Črnogorci zavzeli zadnjih postojank.

Ne glede na vsa ta znamenja, ki potrjujejo, da je Avstrija že takrat iskala vojno, vemo iz oficijelnega poročila v italijanski zbornici, da je italijanski vladi naznanila svoj namen, da napade Srbijo in zahtevala od Italije podporo.

Po končani prvi je Avstrija dajala Ferdinandu potuho za drugo balkansko vojno, in tudi med tem časom je imela svojo armado mobilizirano. Ta vojna se je izvršila in končala zelo pritojnito željam, in se po sklenjenem miru v Bukarestu je hotela poseči vmes; takrat je bila celo pripravljena na sodelovanje z Rusijo, in le ker so tudi v Petrogradu umaknili protest proti mirovni pogodbi, se je Avstrija premagala in vteknila še enkrat meč v nožice. Ali v parlamentu je izsilila nekoliko novih vojaških zakonov, med temi zakon o vojaških datjavah, in milijardo izrednih izdatkov za militarizem.

Avstrija je hotela vojno in se je pripravljala nanjo na vso moč. Kriza je bila le vprašanje časa. Atentat v Sarajevu je morda pospešil katastrofo, povzročil je ni. Kajti vojna je bila že na obzorju.

VOJNI NAMEN.

Ultimatum! Zloglasni Berchtoldov ultimatum je najnedvomnejši dokaz, da je Avstrija hotela vojno. Hinavski komentar, ki ga je vlada

objavila v časopisih, priča to morda še bolj zgovorno kakor ultimatum sam.

Vlada je v svojih izjavah trdila, da ne obsegajo njene zahteve nič kritičnega. Dejala je, da so vse zahteve take, da jih Srbija lahko izpolni; nobena se ne dotika njene suverenosti, nobena je ne ponižuje. Medtem ko je vlada to objavljala, je imela že vse mobilizacijske ukaze pripravljene, ves načrt za napad izdelan in vse vojne vloge razdeljene. Kajti vedela je, da je njen ultimatum nesprejemljiv.

Treba se je spomniti, da je ta dokument obsegal naravnost nemogoče zahteve, ne le ponižujoče, ampak nemogoče. Avstrija je zahtevala, da naj Srbija potepa svoje lastne zakone o tisku, o zborovani pravici i. t. d.

Srbija je sprejela več zahtev, nego so po Evropi pričakovali. Za ostale je priporočala, da naj se predlože razsodišču v Hagu. To je bil izhod. Avstrija bi se bila častno lahko izognila vojni. Namesto tega je takoj ponudil ukazala mobilizacijo. Kajti hotela je vojno. Hotela je splošno vojno; kajti takoj prvo noč je bil izdan ukaz za mobilizacijo stalne arade, domobranstva in črne vojske. Nihče ne bo verjel, da je bila taka sila potrebna zoper samo Srbijo.

Ali Avstrija je vedela, da začneja splošno evropsko vojno. Vedela je to tako natano, da je poslala takoj prvi dan celo na italijansko mejo — proti svoji tedanji zaveznici — vojsko.

NEMCIJA — ANGLIJA.

Avstrija je hotela vojno, ker jo je hotela Nemčija.

Nobena vlada ni bila kakor ovčica; svoj del grehov ima vsaka in tudi nekoliko odgovornosti za vojno pada na vsako. Ali zgodovina se en dovoljuje s splošnimi obtožbami, temveč zahteva jasnost. Nedvomni dokazi pričajo, da sta se zlasti francoska in angleška vlada pod izdatnim pritiskom socialistov trudili do zadnjega hipa, da se ohrani mir. Nemčija je pospešila krizo s tem, da je napovedala vojno Rusiji in Franciji in napadla Belgijo.

Da je potem Anglija Nemčiji napovedala vojno, je bila le sekundarna posledica, po splošnem položaju naravnost neizogibna. Šele s to napovedjo je dobila vojna svoj pravi značaj.

Kajti ves ta strašni boj se vodi, brez obzira na to, kje se je pričel in pod kakšno pretevo je bil napovedan, v prvi vrsti za interese Nemčije in Anglije. Vsi drugi so le sekundarni, interesi drugih prihajajo šele v drugi, tretji, deseti vrsti v poštev.

Angleška svetovna trgovina in nemški kapitalistični imperializem — to sta glavna nasprotnika. Za gospodarsko obvladovanje sveta pod britansko ali nemško zastavo se koljejo narodi že dve leti, in — večinoma ne vedo tega.

Ali z velekupejskimi nameni obeh skupin je spojenih mnogo drugih vprašanj, ki segajo tako globoko v interese narodov, tudi v interese ljudskih mas, da je vendar razumljivo, kako je mogla iz te vojne kraljev in cesarjev, iz vojne kapitalističnih skupin deloma postati tudi vojna narodov. Ta veličanska tragična prikazen ne pomeni enostavno, če se pravi, da so množice izgubile pamet. Velike mase so bile sploh še nezavedne, kajti sicer ne bi mogla biti reakcija se v vseh deželah močnejša od naprednosti. Zavedni so pa bili postavljeni pred strašno dilemo: Ali mirno dovoliti, da zmaga brez odpora tista sila, ki se naslanja na največjo nezavednost, ki bo torej lahko zmago najbolj zlorabljala, ali pa se postaviti v bran proti tej preteči reakciji, dasi je to vojna vladajočih, pa ne vojna revolucije.

Da se ne vprša te usodepolne dileme zgodi, le tudi obzovanja vredne napake, včasih tudi pravi grehi, je žalostno, ali človeško razumljivo. Le krščanski Bog je nezmožljiv, pa še on je delal napake, ki jih je pozneje sam obzaval, kaznoval pravice in krivice enako, še strašno maščeval in dopuščal take grozote, kakršna je dan sedanja vojna.

TEKMA.

S stališča kapitalistične politike je ravnanje Nemčije popolnoma razumljivo. Iz agrarno feudalnih malih dežel se je Nemčija že dolgo razvijala v moderno kapitalističnoindustrijsko državo. Ta razvoj je zlasti pospešil njen uspeh v francosko-pruski vojni leta 1870—71. Prinesel ji je politično edinstvo in s tem odpravil meje, ki so ovirale gospodarstvo v velikem slogu; padle so zapreke, ki so bile dotlej na poti onem kapitalistični politiki in nazli koncentriranju kapitala. Vojna oskudnina, ki jo je morala plačati Francija, je prinesla v deželo ogromne svote, zahtevajoče investiranja.

Nemčija je dobila hitro se razvijajočo industrijo in svetovno trgovino. Postala je kolonijalna država in si zagotovila vsakovrstne surovine v svoji le tati oblasti, trga za svoje produkte je pa neprenehoma razširjala, tako da je začela očitno konkurirati z Anglijo.

Ali Anglija je bila prva gospodinja svetovne trgovine in je z največjo ljubeznivostjo opuzovala razvoj svoje tehnološke. Kaj pomenijo zanjo vse prekomorske poselitve, ako ji kdo drugi ugrabi prilike za dobiček? Ako se Nemčija dovolj razširi in utrdi svojo moč v Afriki in Aziji, postane lahko nevarna njenemu svetovnemu gospodarstvu. Vprašanje nastane, komu pripade glavna trgovina na daljnem vzhodu; vprašanje nastane celo, kako dolgo bo Indija angleška in Egipt v angleški oblasti.

Orožje prekomorske trgovine je močnarica. V pomorskem oboroževanju se je najbolj izkazala tekmovalnica Anglije in Nemčije. Ta je hotela prvo dobiti, ona se ni dala vjeti. Bojne ladje so se gradile kakor za stavo. Morski vojniki so ticali in rasli. Tehnika je morala neprenehoma izmišljati nova ofenzivna in defenzivna sredstva. Naposled je postala ta tekma tako histerična, da je že iz tje zijala akutna nevarnost vojne. (Konec na 8. strani).